

BUHL, FRANTS: Muhammeds liv. Tredie, reviderede udgave ved Finn O. Hvidberg-Hansen. Herning, Poul Kristensens forlag 1998. 359 s., ill. 268 kr.

Mange vil sikkert spørge sig selv, hvilket formål det tjener genudgive en bog, der har næsten hundrede år på bagen (den udkom 1903). Det må blive et hovedanliggende for omtalen her; men først nogle formalia. At bogens ydre nærmer sig det perfekte, kan ingen undre sig over, eftersom Poul Kristensen i Herning har stået for produktionen; anm. er kun stødt på to helt ubetydelige trykfejl.

Mere grund kan der være til at hæfte sig ved, at udgiveren – professor Finn Hvidberg-Hansen (ÅU) i sin introduktion (s. 8) skriver: »Et genoptryk af den tyske udgave fra 1929, men med en vis ajourføring med hensyn til den siden da fremkomne sekundærlitteratur, vilde vel have været den ideale form for genudgivelse«. Det vilde blot have været bevillingsmæssigt udelukket. Ja; måske; i hvert fald bliver ulempen dog ikke mindre ved, at den tyske udgave af bogen (Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt) p.t. ikke findes på markedet. Til gengæld har Hvidberg-Hansen gjort skandinaviske læsere den tjeneste at ajourføre Buhls knappe noter i førsteudgaven, selvom det ikke helt kan erstatte en historiografisk oversigt. Men alt i alt kan selv den kræsn læser ikke forlange mere; godt også, at bogen påny kan fås.

Vender vi tilbage til hovedspørgsmålet – betimeligheden af en genudgivelse – skrev Buhl 1903 selv, at hans hensigt var »at give en fremstilling af den arabiske religionsstifters liv, der på én gang er let tilgængelig for enhver læser og dog gennem sine henvisninger på ethvert punkt muliggør kontrollen med det meddelte for den kyndige«. Letfattelighed og – hermeneutisk – forståelse stod altså som målet, men i virkeligheden var Buhls bog dog dybt forankret i den tyske historisme og Jul. Wellhausens kritik. Men mere om dette andetsteds.

E. Ladewig Petersen

Urban History. The Norwegian tradition in a European context. Red. STEINAR SUPPELLEN. Nr. 25 i Skriftserie fra Historisk Institut. Trondhjem 1998. 152 s. NOK 175.

I anledning af Trondhjems 1000-års jubilæum i 1997 havde bystyret bestilt en »Trondheims Historie 997-1997«, og efter ti års arbejde blev seks bind præsenteret byen den 6. marts i jubilæumsåret. Færdig til tiden, afgjort et eksempel til efterfølgelse for andre flerbindsprojekter. Jubilæet var også anledning til en konference 21-22. november samme år, hvor formålet var det trefoldige at placere den norske tradition i en europæisk sammenhæng, se efter ny tendenser i urban history, og slutteligt diskutere en dagsorden for urban history i det ny årtusind. De 13 artikler af nordmænd og udlændinge er primært bibliografiske, historiografiske og teoretiske, og skønt der efter denne anmelders altmodiske smag er rigeligt med opfordringer af typen »need greater research into...« og »calls for the use of multi-dimensional models and greater integration into the wider field of social history«, men sparsomt med eksempler, så er der sikkert en del at hente for folk med interesse i både byhistoriens historiografi og for, hvor feltet bevæger sig hen.

Dan H. Andersen

Danske klostre 1. Arkæologiske undersøgelser 1972-1996. Hikuin 23, 1996. 203 s.

I sin programatiske indledningsartikel til Hikuin 1996 pointerer Olaf Olsen, at arkæologisk viden om danske klostre er noget andet end viden om danske klosterkirker. Når der af de 86 engang fungerende klostre kun findes »to intakte middelalderlige klosteranlæg i Danmark« (s. 9), og dog i 30 tilfælde skjuler sig rester af de oprindelige anlæg i eksisterende bygninger, så er disse bygninger og de fundamenter, man kan grave ud i deres nærhed, et oplagt forskningsobjekt. Fagstudiet Middelalderarkæologi på Moesgård har stået fadder til flere specialer på dette område. Problemstillingen præciseres af Olaf Olsen til at vedrøre fremfor alt kronologien i klosterkompleksernes bygningshistorie. Vilh. Lorenzens epokegørende værk *De danske Klosters Bygningshistorie* i elleve bind, påbegyndt 1912, afsluttet i 1941, er tidligste referencepunkt, når nu Hikuin i 1996 præsenterer nogle af de nyere undersøgelser under inddragelse af nye metoder og synsvinkler.

Af de tre klostergrundlæggelsesperioder, som Olaf Olsen arbejder med (s. 23f): 1130-80, 1225-70 og 1410-1500, hører de to nonneklostre i Ring og i Randers, belyst af Jens Ingvordsen henholdsvis Hans Mikkelsen, til den første gruppe. Augustinerne i Tvilum – Hans Krongaard Kristensen – hører til den anden gruppe, ligesom franciskaner- og dominikanerklostrene i Randers, Ribe, Næstved og Århus, behandlet af henholdsvis Inger Marie Hyldgård, Jakob Kieffer-Olsen, Palle Birk Hansen og Hans Skov. Derimellem skyder johanniternes 1300-talsstiftelse Dueholm ved Nykøbing Mors sig ind, hvor Per Bugge Vegger har foretaget ny eftersøgning efter klosterbygninger. Til den tredje gruppe hører Aalborgs velbevarede Helligåndshus – Jan Kock, hvorefter Tenna Rejnholdt Kristensen og Jens Vellev præsenterer resultater dels om en vandmølle i Løgumkloster, dels om brugen af franciskanernes bygninger i Viborg efter kloster-tiden.

Jens Ingvordsens læseværdige bidrag om Ring kloster kompletterer udmærket hans speciale fra 1991 og formidler sammen med dette væsentlig ny viden om det tidlige nonnekloster fra anden halvdel af 1100-tallet, den periode, da cistercienserne fra Vitskøl-Sminge bragte røre i Gudenådalens benediktinske klostertraditioner. Hans Mikkelsen er ikke mindre teknisk i sin redegørelse, som kompletterer hans publikation i Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed og Historie 1990 om Randers nonnekloster, viet Vor Frue, men tilbygget til Skt. Peders kirke. Hans metodisk bemærkelsesværdige konklusioner vil uden tvivl kunne blive et udgangspunkt for videre rekonstruktioner af klosterlige institutioner i og omkring Randers, hvis byhistorien og topografien inddrages i større omfang. Ud fra et formidlingssynspunkt er Krongaard Kristensens bidrag om Tvilum mere umiddelbart tilgængeligt. Det er væsentligt, at vi her får et indtryk af et dansk augustinerklosters opbygning, da man bør kunne finde paralleller i Vestervig og Grinderslev (jfr. s. 16) samt i Æbelholt.

Konstruktiv kritik mod tidligere opfattelser findes i Per Bugge Veggers rapport om Dueholm. Johanniterne, som det drejer sig om her, kan ikke påvises at have bygget lukkede kvadratiske eller rektangulære klostergårde i ældste tid; Odense Skt. Hans klosterbygninger, som indgår i Odense Slot, viser det til overflod. Det reducerede klosterliv, som deres huse danner rammen om, hvis man undtager Antvorskov, havde behov for bolig for indtil en halv snes brødre med præster, et gæstehjem eller vandrerhjem for hospes, altså et hospital, et sygehus, nogle ældreboliger samt forvaltnings- og forrådsbygninger. Der forelå ingen